

**Hilarion Gašparoti i njegovo djelo - Zbornik radova sa
znanstvenog skupa *Hilarion Gašparoti (1714.-1762.) i njegovo
doba*, Samobor, 25. listopada 2012., Alojz Jembrih (ur.),
Samobor: Gradska knjižnica Samobor i Samoborski muzej,
2014., 275 str.**

DEJAN PERNJAK

Križevčine 30
HR – 48 260 Križevci
dpernjak@gmail.com

Hilarion Gašparoti (Samobor, 27. rujna 1714. – Lepoglava, 6. ožujka 1762.) nezaobilazno je ime u povijesti pavlinskog reda. Djelovao je u Lepoglavi kao propovjednik i prior samostana, a svojevremeno je boravio kao brat i u križevačkom pavlinskom samostanu.¹ Bio je kajkavski pisac, a proslavilo ga je djelo *Czvet szveteĥ, ali sivlenye y čini szvetczev* tiskano 1761. godine na gotovo 4000 stranica. U povodu 250. obljetnice Gašparotijeve smrti u Samoboru je 25. listopada 2012. godine održan znanstveni skup u njegovu čast, a iz tiska je 2015. godine izašao zbornik radova s tog znanstvenog skupa. Urednik zbornika je Alojz Jembrih, redoviti profesor na Odjelu za povijest Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Zbornik je izdan od Gradske knjižnice Samobor i Samoborskog muzeja.

Na 275 stranica zbornika 63 su crno-bijela i u boji ilustrirana priloga od kojih su 2 kartografska prikaza. Zbornik je tematski podijeljen u tri skupine uz zasebni dodatak. U prvoj skupni autori pišu o povijesnom kontekstu Gašparotijeva doba (str. 13-66). Druga skupina radova kritički obrađuje najznačajnije Gašparotijevo djelo *Czvet szceteĥ* (str. 69-196), dok je treća skupina bazirana na hagiografskim temama Gašparotijeva *Czvet szceteĥ* (str. 199 -267). U dodatku (str. 268-275) preslika je programa znanstvenog skupa (na 4 str.), 4 fotografije sudionika znanstvenog skupa (na 2 str.) te popis sudionika znanstvenog skupa (na 2 str.).

¹ Stjepan Kožul, Svećenici bjelovarskoga kraja. Dio I. Bjelovarski dekanat. Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije „Tkalčić“, Radovi, knj. 10, Zagreb 2007., 350.

U prvoj skupini zastupljena su četiri autora. Agneza Szabo u članku *Društveno-političke prilike u Hrvatskoj, Gašparotijeva doba (1714. - 1762.)* daje prikaz najvažnijih političkih i društvenih prilika u kojima je živio i radio Hilarion Gašparoti i to za vladavine kralja Karla III. Habsburškog (1711. - 1740.) i kraljice Marije Terezije (1740. - 1780.). Autorica zaključuje da je Gašparotijevo doba bilo „doista prepuno izazova na brojnim područjima svakodnevnog života i rada ljudi, razumije se, javnog i privatnog, zajedno s procesima obnove naroda i zemlje“ (str. 23).

Živjeti u baroknoj monarhiji: društveno-političko ozračje Gašparotijeva stvaralaštva članak je Ivane Jukić koji za cilj ima prikazati društveno-političke odnose u Habsburškoj Monarhiji u 18. stoljeću te kako se u vremenski kontekst uklapa Gašparotijevo hagiografsko stvaralaštvo. Autorica detaljno opisuje strukturalne promjene Monarhije u vrijeme Gašparotijeva života (Rat za španjolsko nasljeđe, Hrvatska pragmatična sankcija, Sedmogodišnji rat...) te napominje da kod Gašparotija „nema previše osvrta na društvena gibanja i osobe iz javnog života ...“ (str. 36). U zaključku autorica smatra da je, unatoč cenzuri tog vremena, Gašparotijevo djelo objavljeno u savršenom trenutku (str. 37)

Ivanka Brekalo je u članku *Uz 300. obljetnicu rođenja Hilariona Gašparotija (1714.)* ukratko iznijela biografske podatke o obitelji Gašparoti u Samoboru (str. 41-47). Najviše podatka o Gašparotijevima autorica je pronašla u Matici krštenih i vjenčanih Župe sv. Anastazije i u dokumentima iz samoborskog muzeja te donosi njihovu transkripciju.

U članku *Hilarion Gašparoti i njegovi pavlinski suvremenici* Stjepan Razum je na temelju rukopisnih knjiga iz Nadbiskupijskog arhiva u Zagrebu sastavio popis Gašparotijevih suvremenika. Popis je napravio na temelju Bedekovićevih *Liber vitae et mortis*, odnosno Knjige zavjetovanih i pokojnih pavlina i druge Knjige pokojnih pavlina ugarske, poljske, hrvatske, istarske i austrijske pokrajine. Pobrojeno je 127 pavlinske braće koji su bili Gašparotijevi suvremenici (str. 54-62). Autor zaključuje da „s obzirom da nam nije poznato njegovo djelovanje u nekim drugim samostanima, treba zaključiti da je cijeli ili većinu svog redovničkog života proveo u Lepoglavi“ (str. 65). Ovim člankom završava prva skupina radova.

Alojz Jembrih u članku *Hilarion Gašparoti i njegov Cvet sveteh* analizira sadržaj, intenciju, izvore i značenje Gašparotijeva *Cveta* u povijesnom kontekstu književne vrste kojemu djelo pripada. Autor napominje da „Hilarion Gašparoti nije kajkavski pisac koji bi slovio kao zasebni vjerski pisac u cjelokupnome korpusu kajkavske književnosti“ (str. 71). zanimljiva je činjenica da u Gradskoj knjižnici u Zagrebu postoji primjerak ovog Gašparotijeva djela, ali ima drugačiju posvetu i naslovnicu nego što to imaju do sada poznati primjerci iste knjige. Autor donosi prijepis i analizu ove verzije (str. 75-84). U drugom dijelu rada autor donosi kritički osvrt na izbor tekstova *Cveta sveteh*, koji je objavljen 2012. godine (str. 94-100).

Hrvojka Mihanović-Salopek u članku *Hilarion Gašparoti u kontekstu hrvatske hagiografije* donosi teoretsko određenje i tumačenje hagiografije odnosno životopisa svetaca. „Utemeljitelj hagiografije na kajkavskom jeziku u Hrvatskoj je zagrebački kanonik Antun Vramec,“ napominje autorica (str. 109) te dodaje da je sam hagiografski žanr prisutan u zasebnim zbirkama, ali ga nalazimo i usporedno uz druge oblike duhovne vjerske književnosti. U drugom dijelu rada autorica analizira Gašparotijev doprinos hrvatskom hagiografskom žanru. Na kraju autorica zaključuje da je Gašparoti svojim djelom *Cvet sveteh* pružio bitan putokaz razvoja hrvatskoga hagiografskog žanra svojim opredjeljenjem za bolandističku metodu (str. 119).

Andrea Sapunar Knežević i Marijana Togonal u svojem članku *Djelo Hilariona Gašparotija u hrvatskoj književnoj historiografiji 19. i 20. stoljeća* prikazuju odnos hrvatske književne historiografije prema djelu Hilariona Gašparotija te nastoje prikazati koje Gašparotijevo djelo zauzima u povijestima hrvatske književnosti 19. i 20. stoljeća (str. 123-131).

Propovjedni stil u Cvetu sveteh ... Hilariona Gašparotija članak je Alojzija Tvorica kojim analizira stil i retoriku Gašparotijeva djela. Autor smatra da se Gašparoti pridržava strukture klasične antičke retorike

te da se lako mogu uočiti kompozicijski elementi (str. 137). Značenje Gašparotijeva stilskog izraza na kajkavskom hrvatskom jeziku otkrivaju njegovi predgovori koji su najvredniji dokaz njegove propovjedničke vještine, zaključuje Tvorčić (str. 142).

Barbara Mrvoš u članku *Pokladne propovijedi u Gašparotijevu Cvetu sveteh (1752.)* donosi prikaz Gašparotijeva stava prema pokladnim običajima. Gašparoti je protiv maskiranih osoba, jer smatra da poklade ponižavaju i udaljuju čovjeka od temeljnih kršćanskih krijeposti te poklade smatra kao opreku spram kršćanskom načinu života. Ta opreka je između grešnog i svetog, između poželjnog kršćanskog ponašanja i ponašanja koje od njega odudara, a ujedno je i izraz podvojenosti barokne ličnosti (str. 161). Gašparotijeve propovijedi protiv poklada prikazuju se kao dio njegovog duhovnog programa *Cveta sveteh* koji je namijenjen religioznom i moralnom odgoju hrvatskog naroda, zaključuje autorica (str. 165).

Tko je Franjo Gluščić u Gašparotijevom Cvetu sveteh (1761.) drugi je članak Alojza Jembriha u Zborniku u kojem čitatelja upoznaje s Franjom Gluščićem, bednjanskim župnikom, kojeg je Gašparoti uvrstio u četvrtu knjigu svojeg djela *Cvet sveteh*. Riječ je o propovijedi koju je izrekao prigodom Gluščićeva sprovoda, a nastoji nenametljivo Gluščića smjestiti uz ostale svece u *Cvetu* ističući njegove vrline. Autor smatra da je ova Gašparotijeva namjera prilično neuobičajena (str. 171). U drugom dijelu članka autor donosi tekst posvete i predgovora četvrte knjige *Cveta sveteh* (str. 179-184). Ovo je ujedno i posljednji članak iz druge skupine radova.

Treća skupina radova, kako je ranije navedeno, bavi se hagiografskim temama koje su zastupljene u Gašparotijevu djelu *Cvet sveteh*. Ivana Pepić u članku *Marijanski kult u Gašparotijevu Cvetu sveteh* opisuje književnopovijesni okvir nastanka *Cveta sveteh* u prvom dijelu članka, dok u nastavku autorica pokušava prikazati zapažanja o Bogorodičinom kultu u *Cvetu sveteh* kao i prisutnost i funkcioniranje lika B. D. Marije u trećem svesku navedenog djela (str. 201-210).

Fra Nikola Vukoja u svojem članku *Lik i poruka franjevačkih svetaca u Czvetu szveteh... Hilariona Gašparotija* obrađuje devet franjevačkih svetaca od ukupno 212 koliko ih spominje Gašparoti u navedenom djelu. Tako je fra Vukoja obradio propovijedi o pripadnicima Prvog franjevačkog reda (str. 216), Propovijed o sv. Franji Asiškome (str. 216-221), Prva propovijed o sv. Antunu Padovanskomu (str. 221-223), Druga propovijed o sv. Antunu Padovanskomu (str. 223-226), Sv. Bonaventuru (str. 226-229), Sv. Klaru Asišku (str. 229-232), Sv. Elizabetu Ugarsku (str. 232-234) i završava s Blagdanom procijunkulskoga oprosta (str. 235-238).

Autor na kraju zaključuje da „Gašparoti u svakoj povijedi jasno pokazuje da njegovo ocrtavanje života pojedinih svetaca nema za cilj samo to da o njima nešto saznamo, nego je za njega život svakog sveca zapravo oživljeno evanđelje (...)“ (str. 240).

Općeniti prikaz marijanskog štovanja u Hrvatskoj s osvrtom na Samobor dala je Manda Svirac u članku *Blažena Djevica Marija u bibliji i hrvatskim običajima* (str. 243-252).

Milan Žegarac Peharnik u članku *Hilarion Gašparoti kao enciklopedist, prosvjetitelj, pjesnik ...* opisuje Gašparotija u duhu vremena, dakle 18. stoljeća, vremenu prosvjetiteljstva te ga opisuje kao vrsnog prosvjetitelja, povjesničara, propovjednika, pjesnika i filozofa (str. 255-262).

Zadnji rad ove skupine, ali i cijelog zbornika je *Cvet sveteh Hilariona Gašparotija u knjižnicama Hr-*

vatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda fra Vatroslava Frkina, koji donosi popis knjižnica u kojima se čuvaju svi svesci ili samo pojedini. Daje prikaz korisnika navedenog djela, koje je podijelio u dvije grupe: jednu grupu čine župnici i civili, a drugu redovnici i samostani (str. 266). Rad zaključuje prikazom sadašnjeg stanja sačuvanih primjeraka *Cveta svetih* (str. 267).

Bogato opremljeni zbornik o Hilarionu Gašparotiju svakako je od velikog doprinosa historiografiji i istraživanju hrvatske književne i povijesne baštine. Ovim zbornikom dao se i dodatan impuls daljnjem istraživanju pavlinske povijesti, koja zadnjih nekoliko godina počinje dobivati na važnosti, ali je još uvijek *incognito* tema u Hrvatskoj. Jedino je šteta to što svojim radovima u zborniku nisu participirali svi izlagači sa znanstvenog skupa, čime bi zapravo zbornik dobio jednu zaokruženu cjelinu.